

به نام خدا

دهق شهر درهای سنگی

رمان (شاپور) میرزارضی

فرهنگ مردم
شرمکوب

سرشناسه	:	میرزارضی، رضا، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	دهق: شهر درهای سنگی / نویسنده رضا میرزارضی.
مشخصات نشر	:	اصفهان: فرهنگ مردم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۴۸۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۱۸۸-۳۰۶-۷
وضعیت فهرست نویسی:	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیر نویس.
عنوان دیگر	:	شهر درهای سنگی.
موضوع	:	دهق
موضوع	:	(Dehaq (Iran
موضوع	:	مهر دشت (نجف آباد)
موضوع	:	Mehrdasht (Najafabad, Iran)
رده بندی کنگره	:	DSR۲۰۸۷/۵۶۵م۹ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۹۳۵۲
شماره کتابشناسی ملی:	:	۵۰۶۷۷۸

دهق شهر درهای سنگی
انتشارات فرهنگ مردم
رضا میرزا رضی (شاپور)

حروفچین: مینا علیزاده | صفحه‌آرا: فهیمه خواجی
طراح جلد: مینا علیزاده | مدیر تولید: مریم ایرانپور
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۸-۳۰۶-۷
نوبت چاپ: اول | سال چاپ: ۱۳۹۷ | تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه
لیتوگرافی: آرمان | چاپ: شهاب | صحافی: دی
قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان
اصفهان - هشت بهشت شرقی - خ لاهور

خ بلال شرقی - کوچه امینی - بن‌بست شفیعی - پلاک ۸۱
تلفن: ۰۹۱۳۳۱۵۴۱۸۵ همراه: ۰۳۱-۳۲۳۰۱۳۱۱-۳۲۳۰۳۳۵۶

دیباچه

بسمه تعالی

اگرچه تاریخ محلی یکی از حوزه‌های مهم مطالعات تاریخی در تاریخ‌نگاری مدرن با رویکردهای متفاوت است، اما بررسی تاریخ‌نگاری کلاسیک ایران می‌توان تاریخ‌نگاری محلی را نیز به عنوان شاخه‌ای مهم شناختن و آشنایی کرد. آثار ارزشمندی درباره تاریخ بخارا، سیستان، هرات، اصفهان، شیراز، کرمان، فارس، مازندران و مناطق مختلف ایران به روشنی تاریخ‌نگاری محلی را به عنوان جریانی پویا در تاریخ‌نگاری ایرانی نشان می‌دهد. مورخین کلاسیک محلی با انگیزه‌های مختلفی چون حب‌الطنین، آشنایی با دین و آداب و آشنایی با انگیزه‌های کاربردی در جهت روشن ساختن طبایع جوامع و ظرفیت‌های مناطق مختلف و راهکارهای تدبیر امور اجتماعی، سیاسی و مالی هر منطقه و برخی انگیزه‌های دیگر به تدوین آثار مهمی درباره تاریخ شهرها، ایالات و بلاد مختلف ایران پرداخته‌اند و امروز آثار ایشان از سرچشمه‌های مهم شناخت تاریخ محلی و ملی ایران به ویژه در ابعاد حیات اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است. با این روی نباید از نظر دور داشت که امروز تاریخ‌نگاری محلی به عنوان شعبه‌ای از تاریخ‌نگاری مدن به لحاظ بینش، روش و رویکرد، متفاوت از تاریخ‌نگاری کلاسیک دارای اهمیت ویژه‌ای است. از این روی با توجه به کارکردهای هویت‌سازی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی توسعه دارد ضروری است در هر گوشه‌ای از سرزمین پرافتخار ایران با تاریخی کهن به تدوین تاریخ‌های محلی پرداخت و این تواریخ محلی افزون بر اینکه تجربه حیات تاریخی یک جامعه در جغرافیای محلی را روشن می‌نماید و بی‌تردید اقدامات

و برنامه‌ریزی‌های جدید را مبتنی بر پیشینه‌ای تاریخی و با بهره‌گیری از تجربه تاریخی و اصلاح الگوهای پیشین میسر می‌سازد، با بیان ارزش‌های تاریخی و فرهنگی، انگیزه مشارکت عمومی در حفظ ارزش‌های کهن و توسعه محلی را فراهم می‌کند. در جوامع امروزی تاریخ و گذشته هر پدیده فرصتی برای شناخت و برنامه‌ریزی و تدوین راهبردهای تازه مبتنی بر آگاهی است.

بر پایه آنچه گفته شد کتاب دهق شهر درهای سنگی کوشی در تدوین تاریخ محلی بخشی از جغرافیای استان اصفهان است که با وجود تاریخی کهن بر پایه شواهد باستان‌شناسی و میراث فرهنگی و برخی کوشش‌های پراکنده نیازمند تدوین تاریخی جامع مبتنی بر روش‌های علمی است. آقای رضا میرزا رضی دانش‌آموخته کارشناسی ارشد تاریخ دانشگاه اصفهان که از سوابق فرهنگی و آموزشی ارزشمندی بهره‌مند هستند بر پایه شناخت و علاقه محلی و مهارت حرفه‌ای در حوزه تاریخ به این کار دشوار مبادرت کرده‌اند. بی‌تردید کار در باره حوزه‌های کوچک محلی که روایت اخبار آن نیز در تاریخ‌نگاری رسمی با محدودیت بسیار روبه‌روست به آسانی ممکن نیست از این روی در چنین پژوهشی ضمن تأکید بر استفاده از مستحوی روایت‌های اندک و پراکنده در متون متعدد نیازمند بررسی‌های میدانی است که با مصاحبه‌های شفاهی و اسناد خانوادگی است که نویسنده از آن غافل نبوده است. از این روی در این اثر کوشش شده است با نگاهی به پیشینه پژوهش راجع به موضوع، جغرافیا و تاریخ دهق با نگاه به میراث فرهنگی منطقه، حیات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن بررسی شود. در این پژوهش ضمن تمرکز بر حوزه محلی نقش و جایگاه بخش تاریخی به دست کنونی در شبکه منطقه‌ای با مرکزیت اصفهان و کارکرد آن در حوزه ملی با توجه به جایگاه راه‌های محلی دهق در شبکه راه‌های منطقه‌ای و ملی مورد بررسی قرار گرفته است.

دکتر فریدون الهیاری

استاد تاریخ دانشگاه اصفهان

و مدیر کل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان اصفهان

فهرست جستارها و داده‌ها

۱۳..... بحث گفتار.....

بخش نخست:

۲۱..... پیشینه - ستار.....

۲۳..... پیشه جستار.....

۲۳..... بررسی کتاب با و نوشته درباره بلوک دهق.....

۲۴..... ۱- بررسی کتاب ناز ایران.....

۲۶..... ۲- دهق روستایی از زمان کهن.....

۲۹..... ۳- بررسی کتاب جغرافیا و شهر در دهق.....

۳۱..... ۴- کتاب دهق شهر صنعت و هنر.....

۳۳..... ۵- کتاب علویچه اصفهان (علوی ساری).....

۳۶..... ۶- پایان نامه جغرافیای دهق.....

۳۸..... ۷- پایان نامه مهر دشت با محوریت گلدره آقای ناریوش براتی.....

بخش دوم

۳۹..... جغرافیا و جاده‌ها.....

۴۱..... ۱- جغرافیای دهق.....

۴۳..... نام کوه‌های دهق.....

۴۵..... ۲- جاده‌های بلوک دهق و علویچه (کرون بالا).....

بخش سوم

۵۷..... تاریخ دهق.....

۵۹..... شهسواران و سفرنامه نویسانی که از بلوک دهق گذشتند.....

۵۹..... ۱- اسکندر مقدونی و سپاهیاناش.....

- ۲- عبور امیر یاغی پسر امیر چویان ۵۹
- ۳- سفر پیتر و دلاواله ۶۰
- ۴- سفرنامه ژان اوتر ۶۱
- ۵- کُنت شسوار فرانسوی ۶۲
- ۶- سفر اوژن فلاتدن به ایران و دهق ۱-۱۸۴۰ ۶۴
- ۷- گذر حاج عبدالغفار نجم الملک به خوزستان ۶۶
- ۸- ژان اوین فرانسوی ۶۸
- ۹- کتاب جغرافیای اصفهان ۷۱
- ۱۰- کتاب الاصفهان تألیف میر سید علی جناب ۷۲
- ۱۱- جغرافیای اصفهان زیر نگاه اعتمادسلطنه وزیر ناصرالدین شاه قاجار ۷۳
- ۱۲- حق محل مرگ ابوعلی سینا ۷۶
- ۱۲- میر سیدعلی جناب در کتاب احصائیه خانه‌ها و محلات اصفهان ۷۶
- ۱۴- در کتاب الحروف محمد صالح غفر ذنبه و سایر تارنماها ۷۷
- ۱۵- سایر نامه‌ها، پایان نامه دهق، حسین حق جویی ۷۸
- ۱۶- سفرنامه چریکف ۸۰
- دهق در سده‌های نخستین ایران اسلامی و زمان قاجار ۸۲
- دهق پس از سلجوقی ۸۳
- ایران در زمان صفویان (درویشان) ۸۵
- دهق در زمان افشاریه ۸۷
- دهق در زمان حکومت زندیان ۹۱
- دهق در زمان قاجاریه ۹۲
- خاندان‌های حکومت‌گر در دهق قاجاری ۹۴
- نام باستانی دهق ۹۵
- بررسی نام دهق و نام‌های دیگر این بلوک ۹۹
- آیا در گذشته نام بلوک دهق، عربستان بوده است؟ ۱۰۳
- دهق نام دیگر بلوک کرون بالا ۱۰۴
- شوند نام گذاری این بلوک به عربستان ۱۰۶
- کرون یا کُردوند ۱۰۸
- نام بلوک دهق در گذشته «کرون» ۱۱۱

- دهق در زمان ظل السلطان..... ۱۲۰
- حکومت‌های دهق در نسک‌ها (سندها)..... ۱۲۴
- خاندان‌های فرمانروا در بلوک دهق..... ۱۵۰
- آقا بزرگ و آقا حسن..... ۱۵۱
- آحسین رحیم..... ۱۵۳
- خاندان کلانتری..... ۱۵۳
- حاج غلامعلی خان..... ۱۵۵
- کلانتر بزرگ و کلانتر کوچک..... ۱۵۶
- حاج ابراهیم خان کلانتری - حاجی خان..... ۱۵۶
- کاروان کاشان و تهران..... ۱۵۷
- جنگ آقا خان در علویجه..... ۱۶۵
- سرجام آقا خان جوزدانی..... ۱۶۶
- دستگیر شدن حاجی خان..... ۱۶۸
- گذر روسیان از دهق..... ۱۶۹
- شاهکار حاجی خان برای پایان دادن به درگیری‌ها..... ۱۶۹
- جعفر آقا خان..... ۱۷۰
- کشتن جعفر آقا..... ۱۷۲
- یادبودهایی از جعفر آقا..... ۱۷۵
- احمد خان..... ۱۷۶
- خاندان‌های کلانتری و پیوند آن‌ها با حاج ابراهیم خان کلانتر..... ۱۷۸
- آرئیس..... ۱۸۱
- کارگزاران حکومتی در دهق..... ۱۸۲
- برخی از خاندان‌های دهق..... ۱۸۴
- خاندان آقا رئیس..... ۱۸۴
- خاندان سلطانی‌ها..... ۱۸۵
- خاندان کلانتری‌ها..... ۱۸۷
- خاندان میرزا رضی..... ۱۸۸
- خاندان حاج حسن..... ۱۹۱
- حاج آقا باقر..... ۱۹۴

۲۰۰.....	خاندان حاج علی آقا.....
۲۰۴.....	سایر خاندان‌های میرزا رضی و آشنایان.....
۲۰۹.....	حاج حیدری.....
۲۱۰.....	خاندان سالاری ها.....
۲۱۴.....	خاندان حاج حاتم.....
۲۲۰.....	خاندان امینی‌های پامنبر.....
۲۲۷.....	خاندان کدخدا باشی.....
۲۳۰.....	آخوندهای دهق.....
۲۳۲.....	خاندان آقا بابایی ها.....
۲۳۵.....	برخی از خاندان‌ها و خانواده‌های دهق.....
۲۳۵.....	نام نوادگان.....
۲۳۸.....	خانان معتمد ها.....
۲۳۹.....	سازه‌های باستانی دهق.....
۲۴۳.....	کاروانسرای سنگی دهق.....

بخش چهارم

۲۴۵.....	اقتصاد و چپیره.....
۲۴۷.....	کار و پیشه در دهق.....
۲۹۴.....	دامداری در دهق.....
۲۹۸.....	ساختمان و ساختارهای سازه و خانواده.....
۳۰۱.....	سامانه آبیاری در دهق.....
۳۰۴.....	سامانه آموزش و پرورش در بلوک دهق.....
۳۱۰.....	آیین‌ها و روش‌ها در دهق.....
۳۱۵.....	خوراکی‌های دهق.....
۳۱۸.....	سامانه سربازی در دهق.....
۳۲۷.....	دشواری‌ها و مشکلات شهری دهق.....
۳۲۹.....	بخشداری مهر دشت.....

بخش پنجم

۳۳۳.....	سایر رویدادها.....
۳۳۵.....	چادربرداری (کشف حجاب).....

۳۳۶.....	رویداد راهپیمایی شاه دوستان در نجف آباد
۳۳۸.....	قصه درویش دهقی
۳۳۹.....	افسانه کوه آق واق
۳۴۰.....	ورزش های بومی
۳۴۵.....	واژه ها و زبانزدهای فارسی بلوک دهق
۳۴۸.....	چند نمونه از زبانزدهای دهق و روستاهای پیرامون
۳۵۰.....	نامداران و نویسندگان و سرایندگان
۳۵۶.....	دارامندان و پولداران و توانگران
۳۵۸.....	اهل مزاده تقی بن محسن بن موسی بن جعفر یا المازاده لارفرح

بخش ششم

۳۶۱.....	سایر شهر، و روستاهای پیرامون
۳۶۳.....	علویج
۳۷۸.....	روستای هساج
۳۷۹.....	روستای حسین آباد
۳۷۹.....	خونداب
۳۸۲.....	روستای علی آباد
۳۸۵.....	روستای خیر آباد
۳۸۷.....	اشن
۴۰۰.....	روستای گلدره
۴۰۱.....	دماب
۴۰۴.....	شهرستان تیران و کرون
۴۱۳.....	نجف آباد
۴۲۳.....	بخش هایی از کتاب تازیانه زمان
۴۴۳.....	فهرست واژه های فارسی
۴۴۵.....	فهرست بن مایه ها